

hoc ipso appellari naturalem quoad substantiam intellectionis vel etiam dici sic naturalem ex eo solum quod potest quacumque ratione elici ab intellectu et in eo recipi, sive intellectus sit sufficiens virtus naturalis, sive non ad illum faciendum, qui hoc modo usus fuerit hæc voce, revocabit totam rem ad quæstionem de modo loquendi et improprissime loquetur, quia nulla res habet rationem suam ex generica tantum ratione, sed ex specifica et propria: ergo substantia actus non est pensanda ex genere intellectionis, quod abstrahere potest a naturali et supernaturali specie, sed ex ratione specifica, nam differentia specifica contrahit genus et trahit illud ad suum ordinem. Sicut habitus per se infusus est simpliciter naturalis, quamvis conveniat in genere habitus cum naturalibus. Atque eadem ratione non satis est, ut actus dicatur naturalis quoad substantiam, quod recipiatur in potentia, quæ secundum suam entitatem est naturalis, quia potest recipi secundum capacitatem obedientialem, ut gratia et alii habitus per se infusi. Ac denique propter eandem causam non est satis, quod fiat ab ipsa sententia; tum quia hinc solum sumi potest ratio communis intellectionis; tum maxime quia fieri potest ut potentia non concurrat vi naturali, sed ut elevata et ut instrumentum divinæ potentiae, ut infra videbimus. Ergo ille actus dicitur a nobis supernaturalis in substantia, cujus entitas talis est secundum suam specificam et specialem rationem, ut fieri non possit per naturalem potentiam creaturæ, cum generali concursu DEI sibi debito. Quod sumitur ex Cajetano 1 par., qu. 12, art. 5, circa solutionem ad 3 sentit enim; illam formam esse in sua entitate supernaturalem, quæ nulli substantiæ debetur ex principiis naturæ, neque habet modum efficiendi connaturalem alicui substantiæ creatæ. Unde cum actus vitalis necessario manare debeat a potentia vitali, ille est supernaturalis quoad substantiam, qui ex naturali virtute creatæ substantiæ vel facultatis ejus oriri non potest. Unde etiam consequens erit, ut excellentiori modo illam afficiat quam ejus naturæ debeat.

9. Hoc ergo supposito, facile probatur visionem beatificam esse supernaturalem in substantia, quia entitas illius actus talis est, ut a nullo intellectu creato operante per vires suæ naturæ fieri possit: quia si posset fieri, per illam entitatem videret quis Deum naturaliter. Item si entitas non est in se supernaturalis, unde habet quod sit supernaturalis? Dices, habere ex modo supernaturali habito. Sed con-

tra, ergo posset intellectus elicere talem entitatem sine illo modo; ergo per illam videret DEUM naturaliter, quia ille actus esset intellectio; ergo vel esset ejusdem speciei cum visione DEI, et sic constitueret videntem, vel esset alterius speciei et sic non esset eadem entitas secundum substantiam. Denique interrogo quis sit ille modus, qui additur illi entitati, ut faciat videre DEUM, qui nullo modo explicari potest, nisi sit differentia specifica actus et hanc differentiam dicimus dare actui substantiam ejus.

10. Posset autem aliquis dicere, unum et idem in substantia et entitate esse lumen fidei et gloriæ, quod tamen differt in modo claritatis vel obscuritatis, qui modi sunt accidentales illi entitati. Atque pari modo eundem actum secundum substantiam, qui in via est obscurus et fidei, posse transire in visionem per adjectionem claritatis, quæ sit accidentalis modus illius actus. Quod si huic dicendi modo quis addat actum fidei in via esse naturalem quoad substantiam, intelligi poterit hoc modo, entitatem unionis esse naturalem et non constitui in esse visionis per specificam differentiam et essentialem, sed per accidentalem modum superadditum.

11. Hæc vero dicendi ratio imprimis supponit unum falsum, scilicet actum fidei esse naturalem in substantia; imo inde potest retorqueri argumentum, quia juxta sanam doctrinam actus theologiarum virtutum, qui sunt via ad illam visionem consequendam, sunt supernaturales quoad substantiam alias explicari non potest, quomodo sit gratia necessaria simpliciter ad singulos actus tales, ergo multo magis visio. Deinde absurdissimum est dicere, fidem et visionem esse accidentales modos actus intelligendi, quia nulla major diversitas inter actus intellectus inveniri potest, cum unus nitatur auctoritate dicentis, alius evidentia ipsius rei; unus repræsentet DEUM sicuti est, et sit quidditativa et intuitiva cognitio illius, alius vero minime, sed solum obscura quædam credulitas ex obedientia et affectione voluntatis. Ac præterea si illæ essent differentiae accidentales, oporteret unam speciem substantialem actus illis subesse; hæc autem est inexplicabilis, ut latius in materia de gratia tractandum est. Dicendum ergo est, actum illum videndi DEUM ex vi suæ differentiae specificæ et essentialis esse visionem DEI; ergo sicuti non potest creatura per vires naturæ videre DEUM, ita neque efficere illum actum secundum speciem essentialem ejus; ergo secundum illam

est supernaturalis, et hoc est esse supernaturale quoad substantiam. Neque contra hoc occurrit difficultas alicujus momenti; quomodo enim actus sic supernaturalis possit elici ab intellectu, dicam infra.

CAPUT IX.

UTRUM VISIO DEI SIT SUPERNATURALIS OMNI INTELLECTUI SEU NATURÆ INTELLECTUALI CREABILI.

1. *Ratio dubitandi.* — Hæc quæstio necessaria est ad reddendam solidam rationem veritatis stabilitæ capitulo precedenti: et ideo hoc loco illam ponimus, licet alias tractari soleat de lumine gloriæ sub hoc titulo: *An possit esse connaturale alicui creaturæ*, et eadem tractari potest de gratia et charitate et de omnibus virtutibus per se infusis. Satis vero convenienter tractatur de actibus; nam propter illos sunt habitus, eisque proportionantur et revera omnis illa quæstio pendet ex visione beata; nam in genere finis est quasi prima radix totius ordinis gratiæ omniumque supernaturalium donorum. Ratio ergo dubitandi est, quia illa visio est limitata perfectionis ergo nihil repugnet; ut possit creatura fieri, cui talis visio sit connaturalis seu quæ habeat virtutem sufficientem ad efficiendam illam. Atque idem argumentum fieri potest de lumine gloriæ; illud enim finitum est et, ut dicemus, est connaturale principium hujus visionis; quid ergo repugnat quod fiat aliquis intellectus tantæ perfectionis, quantæ est ipsum lumen gloriæ et quod fiat aliqua spiritualis substantia, cui sit connaturalis talis intellectus; ergo illi creaturæ poterit esse naturalis visio DEI.

2. *Assertio D. Thomæ.* — *Ratio a posteriori.* — Dicendum nihilominus est, visionem beatam esse simpliciter et absolute supernaturalem respectu omnis intellectus creabilis. Hæc est sententia D. Thomæ 1 part., quæst. 12, art. 3, quem fere omnes theologi sequuntur. Et sumitur ex D. Augustino lib. 12, de Civit., cap. 1, ubi agens de creatura intellectuali dicit, posse fieri beatam visione DEI, non quia creatura est, multæ enim creaturæ non sunt illius beatitudinis capaces, sed quia rationalis est: *Quia vero creatura (inquit) est, hoc non ex se potest, quia ex nihilo creata est, sed ex illo a quo creata est.* Ergo secundum Augustinum impotentia creaturæ, ut suis viribus videat DEUM, ex hoc præcise oritur, quod creatura est ex nihilo facta: quæ ratio procedit in omni natura creabili. Deinde a posteriori est apud

me valde probabile argumentum, quod de facto non est connaturalis illa visio alicui creaturæ intellectuali: ergo signum est hoc esse extra latitudinem earum perfectionum, quæ possunt esse connaturales creaturæ. Unde recte Scotus in 2, dist. 6, quæst. 9, dicit rationabile esse tribuere angelis omnem naturalem perfectionem intelligendi; nam si creatura aliqua naturalis hoc potest viribus suis, quæ ratio reddit potest, cur inter angelos nullus sit qui hoc possit? Præcipue quia videntur esse in primo gradu et ordine substantiarum creaturarum possibilem, sunt enim in gradu intellectuali, in quo est DEUS ipse et confirmatur, quia ut dixit D. Thomas, 1 par., quæst. 50, art. 1, ad perfectionem universi pertinet ut constet omnium rerum gradibus et ordinibus; si autem esset possibilis creatura, quæ tantam vim haberet intelligendi, ut suis viribus posset intueri DEUM, esset in altiori gradu et ordine rerum constituta quam sint creaturæ intellectuales, quæ nunc sunt, sicut ordo gratiæ est alius a toto naturæ ordine; ergo pertinuisset ad universi complementum, quod in illo esset talis gradus vel ordo creaturarum: cum igitur hoc non sit valde probabile, signum est non esse possibilem; non enim agimus de quacumque majori nobilitate specifica, sed de novo gradu et ordine rerum.

3. *In reddenda ratione a priori est difficultas.* — *Ratio nominalium rejicitur.* — At vero rationem a priori hujus veritatis reddere, difficile est et quoniam Scotus, Durandus et alii D. Thomæ rationes impugnant, examinamus prius quas ipsi afferunt. Nominales non reddunt aliam, nisi quia illa visio a solo DEO fieri potest per creationem. Sed imprimis hoc sine probatione assumunt. Deinde in rigore falsum est, quia illa visio non a solo DEO fieri potest, sed etiam a lumine gloriæ et suo modo ab intellectu, ut infra dicitur; nec fit per creationem, sed educitur de potentia obedientiali a qua in fieri pendet. Tandem male inferet, quia non omnis forma, quæ a solo DEO per creationem fieri potest, supernaturalis est, ut patet de anima rationali et de scientia infusa angelorum, quæ licet vere non fiat per creationem, concreari dicitur. Cur ergo hæc visio non potest etiam concreari? Nec potest hoc esse debitum creaturæ alicui possibili, sicut illa scientia est debita angelo, vel sicut materiæ sic disposita est debita creatio seu infusio animæ? Unde Major. 4, dist. 49, quæst. 4, in fine, videns rationis insufficientiam, dubitat non solum de natura creabili, sed etiam

de angelis creatis, an possint per naturalem vim Deum videre, sed immerito de hac posteriori parte dubitat: habet enim firmitus fundamentum quam sit humana ratio, scilicet divinam revelationem. Unde licet occasionem habuerit dubitandi de posteriore, seu postrema dubitatione; circa priorem, melius ex hujus certitudine intulisset, priorem etiam non esse in dubium revocandam.

4. *Ratio Scoti.* — *Hæc ratio non admittitur.* — Secundo Scotus in 4, dist. 49, quæst. 11, licet disputet de intellectu humano, tamen idem significans de omni intellectu possibili, dicit non posse habere actum hujus visionis sibi connaturalem, quia ad eliciendam hujusmodi visionem, necessarium est habere DEUM præsentem in ratione objecti, vel aliud in quo Deus eminenter contineatur; sed DEUS in nulla alia re potest eminenter contineri: nec etiam est sufficienter præsens, quia licet per illapsum sit intime in quolibet intellectu, tamen non est præsens in ratione objecti, nisi voluntarie se manifestet. Hæc vero ratio partim assumere falsum videtur, partim petere principium. Nam circa illam disjunctivam, quam in majori assumit, interrogo an fundetur in communi ratione visionis intuitivæ ut sic, vel in speciali ratione visionis DEI? Priori modo est falsa; nam unus angelus videt intuitive alium, quamvis non habeat illum per se objective præsentem, nec per aliquid eminentius illo, sed solum per speciem quamdam intelligibilem, quæ vim habet illum repræsentandi. Si vero dicatur secundum, hujus rei rationem non reddi, hoc enim inquirimus quid sit speciale in illa visione, ut fieri non possit per speciem aliquam intelligibilem, quæ sit connaturalis alicui intellectui creato. Quæ difficultas maxime urget contra Scotum, qui admittit posse angelum quidditative cognoscere DEUM per speciem, quam dicit esse naturalem, licet a solo DEO infundi possit. Deinde inquiri quid sit DEUM esse præsentem objectioni intellectui, aut quid addat hæc præsentia objectiva ultra essentiam et illapsum intimum et indistantiam entitatum? Aut enim est sermo de præsentia quasi actuali et vitali, et hæc fit per ipsam visionem, quia nihil aliud est habere rem in præsentia quam videre illam, quomodo dicitur DEUS esse in omnibus rebus per præsentiam: dicere ergo in hoc sensu DEUM non posse videri, quia non potest esse præsens, est petere principium. Aut per præsentiam intelligitur talis approximatio seu conjunctio objecti cum potentia, quæ sufficiat

ad videndum illud. Et in hoc sensu sine ulla probatione assumit Scotus DEUM non esse posse sic objective præsentem intellectui creato in actu primo, seu actum primum tali intellectui connaturalem; nam hæc conjunctio sufficienter fit per speciem intelligibilem, ut ostendit tacta difficultas.

3. *Ratio Durandi.* — *Non probat hæc ratio.* — Tertio Durandus in 4, dist. 49, quæst. 2, agens etiam de intellectu humano, similem fere habet discursum, alia quidem occasione, sed si legitimus est, hic locum habet. Quia intellectus humanus, inquit, non potest cognoscere DEUM nisi ex rebus sensatis; tamen potest extendi ratio ad omnem intellectum creatum, quatenus nullus intellectus creatus potest connaturali modo cognoscere DEUM, nisi per aliquam essentiam et naturam inferioris ordinis ab ipso DEO. Per hujusmodi autem medium non potest videri DEUS prout in se est, ergo hoc impedimentum cognoscendi DEUM per hujusmodi medium non potest naturaliter amoveri et ideo nulla creatura potest naturaliter videre DEUM; sed solus DEUS (inquit) potest se facere immediate præsentem intellectui. Hæc vero ratio, nisi aliquid ei additur ex ratione D. Thomæ jamjam tractanda, nihil probat. Nam licet verum sit DEUM non posse videri, prout in se est, per medium cognitum inferioris ordinis, quia nullum est adæquate repræsentans perfectiones DEI: tamen quod creatura non possit naturaliter cognoscere DEUM nisi per hujusmodi medium cognitum, hoc non est evidens, nisi in nobis tantum pro hujus vitæ statu et tamen sine probatione assumitur in dicta ratione. Interrogo enim (eodem fere modo, quo processu circa rationem Scoti) quod creatura non possit cognoscere DEUM nisi per medium cognitum, an oriatur ex generali ratione cognitionis, seu visionis creatæ? Et hoc est aperte falsum: quia unus angelus aperte intuetur alium sine medio cognito, per speciem intelligibilem, quæ vocatur medium incognitum; vel oriatur ex propria ratione talis objecti, scilicet DEI et hujus rationem quærimus, quam Durandus non reddit.

6. Alii rationem reddunt ex eo quod nulla creatura fieri potest impeccabilis per naturam suam, ut est communis sententia theologorum et consentanea sanctis Patribus, ut traditur in materia de angelis et de gratia: at si esset creatura connaturaliter Deum videns, esset impeccabilis natura sua. Hæc ratio probabilis est, tamen procedit magis ex creditis

quam ex sola ratione. Imo cum ratione agitur ad probandum illud principium, recurritur ad id de quo modo agimus, quia re vera est unicum fundamentum illius veritatis, et præterea intelligi posset visio DEI connaturalis alicui creaturæ per speciem sibi connaturalem; et tamen quod talis species et visio non necessario darentur a principio creationis, sed juxta dispositionem auctoris naturæ, et tunc posset creatura illa peccare illo tempore quo non daretur ei visio Dei.

7. *Divi Thomæ ratio.* — Tandem D. Thomas ad hoc confirmandum varias rationes adducit 3, contra Gentes, cap. 52, ex quibus unam elegit 1 part., quæst. 12, art. 4 et quæst. 5, articulo quinto, quæ sic formari potest. Modus essendi DEI est altioris ordinis et rationis ab omni esse seu modo essendi omnis creaturæ possibilis; ergo intelligibilitas DEI est alterius rationis et ordinis ab omni modo cognoscendi connaturali cuicumque creaturæ possibili, ergo a nulla videri potest per vires suæ naturæ. Primum antecedens probatur, quia Deus in suo esse est actus purissimus et simplicissimus; omnis autem creatura habet aliquam compositionem et veluti materialitatem, si cum divina puritate comparetur. Prima vero consequentia probatur, quia modus cognoscendi est accommodatus modo essendi, et similiter cognoscibilitas seu intelligibilitas DEI est proportionata perfectioni ejus in genere entis; ergo quo res habet in suo esse altiolem modum essendi, eo est intelligibilis altiori modo; et e contrario quod habet inferiorem modum essendi, est cognoscitiva seu intellectiva minus profecto modo; ergo ex modo essendi diverso objecti intelligibilis et naturæ intelligentis, recte colligitur eorum improprio, ut unum ab altero naturaliter cognosci non possit perfecte et prout in se est. Quam rationem confirmat D. Thomas inductione et discursu facto in omnibus naturis cognoscentibus et objectis earum, ut clare videri potest citatis locis.

8. *Amplius confirmatur.* — Confirmari præterea potest ex principiis sumptis ex doctrina de anima. Unum est omnem cognitionem fieri per aliquam abstractionem, seu aliquo modo immateriali, seu intentionali; et ideo etiam inter sensus ille est perfectior, qui habet modum operandi minus materialem. Alterum est intellectum, ut sit omnium cognoscitivus, requirere abstractionem in suo esse ab omni organo materiali et corporeo: ergo sine dubio virtus cognoscendi et modus ejus est accom-

modatus modo essendi seu puritati et immaterialitati ipsius esse. Aliud principium est, objectum cognoscendum debere abstrahi aliquo modo a materia, et ideo res materiales dicuntur intelligibiles in potentia, res autem immateriales intelligibiles actu, ergo etiam intelligibilitas Dei oritur ex actualitate et puritate ejus; ergo si modus existendi objecti cogniti seu cognoscibilis est diversus a modo essendi naturæ cognoscentis, erit tale objectum tali potentia improprio, ut in se et prout in se est, sine alio medio naturaliter videri possit. Confirmatur hæc eadem illatio, quia ut objectum cognoscatur, debet uniri cognoscenti, aut per se ipsum, aut per aliquem alium actum; quod autem in alio recipiatur, est in illo ad modum ejus, seu modo illi proportionato; ergo cognitio semper fit ad modum cognoscentis; ergo si talis modus sit inferioris ordinis, non poterit perfecte attingere rem ordinis superioris.

9. *Hæc ratio divi Thomæ impugnatur ab Scoto.* — Hanc rationem multis impugnant argumentis Scoti et alii, ut late referunt ac defendunt Cajetanus loco citato; Capreolus in 4, dist. 49, quæst. 4; Ferrarius 3, contra Gentes cap. 53. Scotus, dist. 49, quæst. 2, art. 2, summa omnium ad tria revocatur. Primum est, quia sequitur angelum inferiorem non posse videre superiorem prout in se est, quia superior habet perfectiorem modum essendi. Secundum est, quia sequitur nec lumen gloriæ posse habere vim connaturalem ad efficiendam visionem DEI, quia non est actus purus, sicut DEUS. Tertium est, quia perfectio seu excellentia objecti cognoscibilis non potest esse ratio, ob quam perfecte non possit cognosci a potentia, sub cujus objecto comprehenditur, ut si lux solis comprehenditur sub objecto visus, sola eminentia et perfectio ejus lucis non potest esse ratio ob quam non possit videri a visu: quia cum ex ratione lucis sequatur ratio visibilis, potius per se loquendo, quo fuerit lux perfectior, eo erit visibilior. Unde, si interdum videri non potest, id non est per se ex parte objecti, sed per accidens, quia intervenit aliquod impedimentum, ut verbi gratia, quod præsentia talis lucis corrumpat organum sensus. At vero in præsentia DEUS comprehenditur sub objecto intellectus creati; ergo ex eo quod sit summe intelligibilis, ratione perfectissimi modi essendi non potest per se colligi, quod non possit perfecte intelligi a tali potentia; ergo reduci debet ad aliquod impedimentum per accidens. Hoc autem non est quia in

organo corporeo, quod lædi possit, nec ipsa in se est capax talis læsionis, neque objectum est effectivum ejus: ergo tota ratio hujus impedimenti est quia hæc potentia non potest cognoscere illud objectum, nisi per medium cognitum inferioris ordinis.

10. *D. Thomæ approbatur ratio.* — Nihilominus censeo rationem D. Thomæ optimam esse, quantum pro capacitate materiæ adduci potest, quæ imprimis explicanda est in creaturis factis, et deinde facile intelligitur eodem modo procedere in creaturis possibilibus. Quod enim nunc angelus non possit intueri DEUM virtute naturali prout in se est, non potest aliunde oriri quam ex imperfectione angeli et perfectione DEI; nam ex utroque capite inter se collato oritur improportio, nec alterum sine altero sufficere. Quod patet comparando angelum cum eadem imperfectione ad objectum minus perfectum, quale est alius angelus, vel comparando DEUM ad intellectum perfectum, qualis est divinus per essentiam vel per participationem divini ordinis: nam inter hæc non invenitur improportio, oritur ergo impossibilitas ex imperfectione unius comparata ad perfectionem alterius. Non sufficit autem ad hanc improportionem quæcumque essentialis diversitas rerum, ut per se notum est in angelis: ergo oritur ex altiori modo essendi DEI, in quo superat angelicam naturam: hic autem modus non potest esse alius nisi summa puritas et actualitas DEI comparata ad potentialitatem angeli: nam inde oritur, ut quicquid angelus intelligit, concipiat ad modum quo ipse est. Sicut divus Thomas sumit ex libro de causis, ratione 8, ubi dicitur quod intelligentia intelligit omnia ad modum suæ substantiæ, quia illa est objectum proportionatissimum intellectui ejus, in quod primo et per se feratur; unde fit ut aliarum rerum species intelligibiles recipiat juxta modum suum et sibi proportionatum. Atque hoc confirmari potest ex modo intelligendi hominis; nam omnia intelligit ad modum rerum materialium, quia per corpus species recipit.

11. Unde potest sumi confirmatio; quia si verum est DEUM nullo modo posse videri per speciem creatam, sed solum per suam essentiam finitam per modum speciei, facile intelligitur talem quasi speciem et quasi actum primum non posse esse connaturalem alicui creaturæ intellectuali, quia est actus alterius ordinis longeque elevatior, qui cum ex se non ordinetur ad actuandam aliquam potentiam, non potest esse debitus alicui intellectui creato,

ut recte D. Thomas quæst. 8, de veritate, art. tertio. Et quamvis fortasse de potentia absoluta non repugnet dari speciem creatam DEI, ut infra dicam, tamen ad vim hujus rationis satis esse videtur, quod talis visio ex natura sua non postulet aliam speciem præter ipsam essentiam, ut intelligamus illam visionem non posse esse connaturalem illi intellectui, cui non est debita essentia divina per modum speciei. Præterea, si admittamus dari talem speciem, quæ possit representare DEUM prout in se est, illa deberet esse proportionata perfectioni, immaterialitati ac subtilitati objecti representati; et ideo repugnat actum, ad quem ordinatur talis species, simul esse proportionatum tali objecto et commensuratum tali subjecto, ut sit connaturalis illi.

12. *Ad objectiones Scoti. Ad primam.* — Atque ex his facile est respondere ad objectiones. Ad primam negatur sequela; nam angeli licet differant in specie essentiali, tamen habent modum essendi et compositionis et immaterialitatis ejusdem ordinis; nam in omnibus illis est aliqua compositio sive ex esse et essentia, sive ex natura et supposito, sive ex genere et differentia, sive ex subjecto et accidenti. Et ideo quamvis unusquisque angelus cognoscat alium juxta modum suum et per species sibi accommodatas, tamen potest illum clare et intuitive videre prout in se est. Sicut quamvis in ordine rerum materialium sit differentia majoris vel minoris perfectionis, nihilominus quia omnes conveniunt in eodem modo essendi, æque omnes cadunt sub cognitionem intellectus humani, quantum spectat ad modum cognoscendi. Unde quia hæc imperfectio, quæ nunc est in natura angelica, necessario esse debet in omni natura intellectiva creabili, ideo tam impossibile est hanc visionem esse connaturalem cuicumque substantiæ creabili, quam naturæ angelicæ creatæ: necesse est enim ut omnis creatura sit aliquo modo composita et potentialis et habeat alias imperfectiones, quarum ratio non sumitur in naturis angelicis ex eo quod tales sunt, sed ex eo præcise quod creatæ et ex nihilo sunt.

13. *Ad secundam.* — Ad secundam objectionem de lumine multa dicenda sunt caput 12, nunc breviter negatur consequentia et similitudo. Et imprimis notari potest hæc differentia, quod lumen gloriæ licet sit proximum principium visionis, non tamen integrum etiam ex parte potentiæ cognoscentis; indiget enim concursu intellectus et influxu animæ vitalis, qui nunc est instrumentalis; unde in illa ac-

tione DEUS est principale operans, ut capite sequenti dicam. At vero si esset aliquis intellectus creatus ejusdem ordinis cum lumine gloriæ vel esset substantia creata, vel facultas ab illa naturaliter manans, unde in ordine suo esset sufficiens et totale principium et ipsa substantia esset principium principale proximum talis visionis; et ideo magis repugnat dari tale lumen connaturale creaturæ, quam de super infusum. Deinde si lumen esset connaturale substantiæ creatæ, illi esset maxime proportionatum, eamque haberet pro objecto maxime proprio et quasi primario, id est, in quod per se primo tenderet, quia hoc est connaturale cuilibet intellectui respectu suæ substantiæ, ut ex dictis et inductione constat. At vero lumen superadditum naturæ, quod non est commensuratum imperfectioni subjecti et naturæ in qua recipitur, sed objecto et divino intellectui cujus est singularis participatio, altioris ordinis est et ideo habet pro objecto proprio et maxime proportionato ipsam essentiam DEI secundum se. Et propterea necesse est, ut tale lumen sit ultra debitum naturæ creatæ et non sit illi commensuratum, sed naturæ increatæ ad quam ordinatur.

14. *Obiectio.—Responsum aliquorum.—Impugnans.* — Respondetur objectioni. — Dices: Fiat natura ipsa substantialis supernaturalis, ut simul possit lumen esse commensuratum illi objecto et utrique suo modo connaturale in suo ordine. Respondent aliqui non posse esse substantiam supernaturalem, quia non respicit subjectum, cui supernaturalis esse possit sicut accidens. Sed contra, quia potest esse supernaturalis ex contraria habitudine, scilicet, quia illi sunt connaturalia accidentia, quæ aliis substantiis sunt supernaturalia vel potest dici supernaturalis, quia per suam substantiam participat modum operandi DEI, ita proprium illi, ut attingat DEUM ipsum, prout in se est. Sed nihil horum explicat, quomodo possit intelligi substantia supernaturalis. Nam ex eo quod assumitur in priori replica, potius destruitur ratio accidentis supernaturalis ex sua specie; nam si alicui creatæ substantiæ est naturale, eo ipso supernaturale non est. Nam si sufficit, quod multis inferioribus substantiis non possit esse connaturale, omnia accidentia propria superiorum substantiarum erunt supernaturalia, quia inferioribus substantiis non possunt esse connaturalia. Quod vero secundo loco dicitur, non declarat cur illa substantia supernaturalis diceretur, vel respectu cujus, quia sola comparatur aliis substantiis in

majori perfectione non satis est, ut constat. Et præterea id quod ibi sumitur, impossibile est, ut ostendimus.

15. Unde ut esset substantia creata supernaturalis, deberet esse substantia quæ esset purus actus, quia sine hac perfectione non posset connaturaliter uniri DEO, prout in se est, in ratione objecti cognoscibilis. Sicut ergo repugnat, substantiam esse creatam et non habere eas imperfectiones potentialitatis et compositionis, ex quibus oriri diximus ut non possit idem lumen esse commensuratum tali substantiæ ut subjecto et DEO, ut in se est ut objecto: ita repugnat dari substantiam illo modo supernaturalem. Quia naturale esset illi substantiæ habere lumen commensuratum sibi et ipsam respiciens ut objectum maxime proprium, et consequenter non posset simul respicere DEUM ipsum secundum se. Unde etiam reddi potest differentia ex proprio munere accidentis et substantiæ; nam substantia inferior non potest per ipsam participare id quod est proprium superioris: habere autem essentiam divinam pro objecto visibili maxime proprio et connaturali est proprium Dei, quatenus substantia ejus est intellectus ejus et ideo non potest convenire substantiæ creatæ ex vi suæ naturalis virtutis. At vero accidentia sunt instituta ad perficiendas substantias et supplendum defectus earum, et ideo per accidentia superaddita participare potest inferior substantia aliquo modo id quod est proprium superioris. Eo vel maxime quod in unaquaque re primum fundamentum et quasi mensura omnium proprietatum connaturalium est propria substantia et ideo in ipsis terminis involvitur repugnantia, cum dicitur substantia supernaturalis. At vero accidentia adduntur substantiæ; et quando ab extrinseco veniunt, non est necesse ut omnino commensurentur imperfectioni ejus, in qua recipiuntur; sed possunt esse participationes altioris naturæ et ex objecto, vel aliunde habere perfectionem suam, non est igitur similis ratio.

16. *Ad tertiam.* — Ad tertiam respondet primo divus Thomas quæst. 8, de verit., art. 3, ad 5, improportionem et excellentiam objecti esse sufficientem causam, ut a potentia debiliori perfecte attingi non possit. Deinde concedimus Durando, in qualibet re creata possibili intervenire illud impedimentum, quod non potest attingere DEUM nisi per medium cognitum: tamen radix hujus impedimenti sumenda est ex eo quod omnis creatura cognoscit naturaliter juxta modum substantiæ suæ.